

جلسه اول: کلیات معنویت و اخلاق

نکات اساسی در باره معنویت و اخلاق در گام دوم انقلاب

مقام معظم رهبری مدظله العالی در بیانیه گام دوم در پایان؛ هفت توصیه داشتند. که دومین توصیه ایشان معنویت و اخلاق بود. ایشان فرمودند: «عیار معنویت و اخلاق در فضای عمومی جامعه به گونه‌ای چشمگیر افزایش یابد». این سخن، سخنی کلیدی و اساسی است که در باره آن چهار نکته در رابطه با معنویت و اخلاق فرمودند:

نکته اول: این که معنویت و اخلاق جهت دهنده همه حرکت‌ها و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است. جامعه، جامعه اسلامی است. نظام، نظام اسلامی است. در چنین جامعه ای باید معنویت و اخلاق حرف اول را بزند.

نکته دوم: محیط زندگی با معنویت و اخلاق حتی، با کمبودهای مادی بهشت خواهد شد. کمبودهای مادی هم هست. اما معنویت و اخلاق جامعه را درخور شأن نظام اسلامی می‌سازد.

نکته سوم: در نبود معنویت حتی با برخورداری مادی زندگی جهنم خواهد شد. «وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمًى - و هر کس از یاد من روی گردان شود، زندگی (سخت و) تنگی خواهد داشت؛ و روز قیامت، او را نابینا محسوس می‌کنیم». (طه/۱۲۴) معنای این آیه این است. «اگر بهترین وضعیت مادی را هم داشته باشد، چون با خدا قهر است بن بست دارد».

نکته چهارم: شعور معنوی و وجدان اخلاقی در جامعه هرچه بیشتر رشد کند، برکات بیشتری به بار می‌آورد.

سخن این است که عناصر مورد نیاز معنویت و اخلاق کدام است.

مقام معظم رهبری این عناصر را چنین یاد کردند: ۱- اخلاص ۲- ایثار ۳- توکل ۴- ایمان در خود و جامعه ۵- اخلاق به معنای رعایت فضیلت‌هایی همچون: خیرخواهی؛ گذشت؛ کمک به نیازمند؛ راست‌گویی؛ شجاعت، تواضع؛ اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو.

سه نکته برای ورود به بحث معنویت

ایشان به طور دقیق بر برخی عناصر مورد نیاز جامعه در عرصه معنویت و اخلاق تأکید کردند. سه مطلب به عنوان مدخل ورود در این مباحث مطرح می‌کنیم.

مطلب اول: پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم با معنویت و اخلاق جامعه نبوی را ساخت. به طور دقیق می‌گوییم جامعه نبوی، تعبیری گویاتر از این نیست. جامعه‌ای نمونه و بی‌بدیل که با این معنویت و اخلاق توانست آن جامعه را بسازد. اولین سوره‌هایی که در قرآن نازل شده، سوره های کوچک آخر قرآن است. محور اصلی این سوره‌ها دو چیز است. مبدأ و معاد؛ با مبدأ و معاد باور به خداوند و باور به قیامت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم انسان‌ها را ساخت. جالب است نویدی که قرآن برای آینده بشریت می‌دهد، جامعه با معنویت است.

«وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لِيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلِيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ» - خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام داده‌اند وعده می‌دهد که به‌طور قطع آنان را حکمران روی زمین خواهد کرد، همان‌گونه که به پیشینیان آن‌ها خلافت روی زمین را بخشید؛ و دین و آیینی را که برای آنان پسندیده، پابرجا و ریشه‌دار خواهد ساخت؛ و ترس‌شان را به امنیت و آرامش مبدل می‌کند، آن‌چنان که تنها مرا می‌پرستند و چیزی را شریک من نخواهند ساخت و کسانی که پس از آن کافر شوند، آن‌ها فاسقانند» (نور/۵۵)

جامعه آینده بشریت هم با معنویت رقم می‌خورد.

مطلب دوم: پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم رسالت اصلی‌اش، دعوت به خدا و دعوت به معنویت بوده است. قرآن می‌فرماید:

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا * وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَ سِرَاجًا مُنِيرًا - ای پیامبر! ما تو را گواه فرستادیم و بشارت دهنده و انداز کننده * و تو را دعوت کننده به‌سوی خدا به فرمان او قرار دادیم، و چراغی روشنی بخش» (احزاب/۴۵ و ۴۶)

هدف اصلی همین دعوت به خداوند است.

مطلب سوم: در متن این معنویت دنیای آباد هم هست. فرهنگ هم هست. در متنش عدالت اجتماعی هم دارد. این نکته بسیار مهم و قابل توجهی است.

«لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَبْصُرُهُ وَرُسُلُهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ - ما رسولان خود را با دلایل روشن فرستادیم، و با آن‌ها کتاب (آسمانی) و میزان (شناسایی حق از باطل و قوانین عادلانه) نازل کردیم تا مردم قیام به عدالت کنند؛ و آهن را نازل کردیم که در آن نیروی شدید و منافی برای مردم است، تا خداوند بداند چه کسی او و رسولانش را یاری می‌کند بی‌آن‌که او را ببینند؛ خداوند قوی و شکست‌ناپذیر است.» (حدید/۲۵)

توجه کنید که: کتاب هست، میزان و عدالت هم هست، یعنی قسط که عدالت اجتماعی است نه تنها عدالت اقتصادی وجود دارد. (عدل معنای بسیار عامی دارد و عرصه فردی را هم شامل می‌شود. اما قسط عدالت اجتماعی است که البته بخشی از آن عدالت اقتصادی هم هست) در کنارش قدرت هم هست. «وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ»

پس وقتی سخن از معنویت داریم سخن از اخلاق داریم. معنویت و اخلاق بریده از زندگی آباد این جهانی نیست.

«وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ» - و بعضی می‌گویند: "پروردگارا! به ما در دنیا (نیکی) عطا کن! و در آخرت نیز (نیکی) مرحمت فرما! و ما را از عذاب آتش نگاهدار." (بقره/۲۰۱)

سخن از آبادی این جهان و سخن از آبادی آن جهان داریم.

نمونه سوالات آزمون

۱- دومین توصیه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی چیست؟

الف: عدالت اجتماعی ب: علم و پژوهش ج: معنویت و اخلاق د: عزت ملی

۲- .....جهت دهنده همه حرکت ها و فعالیت های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است.

الف: معنویت و اخلاق ب: دشمن ستیزی ج: مهدویت د: تفکر و مطالعه

۳- از آیه شریفه "وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً...." کدام عبارت استنباط می شود؟

الف: در جامعه اسلامی معنویت و اخلاق باید حرف اول را بزنند.

ب: محیط زندگی حتی با کمبودهای مادی بهشت خواهد شد.

ج: در نبود معنویت حتی با برخورداری مادی، زندگی جهنم است.

د: افراد دارای تمکن مالی، کمتر یاد خداوند هستند.

۴- از نظر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) کدام مورد جزء عناصر مورد نیاز معنویت و اخلاق نمی باشد؟

الف: اخلاص ب: توکل ج: ایثار د: میانه روی

۵- محور اصلی سوره های جزء سی ام قرآن کریم چیست؟

الف: جهاد ب: صله رحم د: آزادی انسان د: مبدأ و معاد

۶- معنی صحیح آیه : وداعیا الی الله باذنه و سراجا ومنیرا" کدام است؟

الف: و تو را دعوت کننده بسوی خدا به فرمان او قرار دادیم، و چراغی روشنی بخش.

ب: ای پیامبر! ما تو را گواه فرستادیم و بشارت دهنده و انذار کننده.

ج: ما رسولان خود را با دلایل روشن فرستادیم،

د: و بعضی می گویند: «پروردگار! ما به اذن تو آمدیم و چراغ هدایتیم.